

Sygn. akt II USKP 170/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Agencji Ochrony Spółki z o.o. Spółki komandytowej z siedzibą
w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w Warszawie

z udziałem zainteresowanego S. S.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 28 kwietnia 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa 1583/17,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 marca 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział
w Warszawie stwierdził, że S.S. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom:

emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu u płatnika składek Agencji Ochrony Spółki z o.o. sp.k. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. i nie podlegał tym ubezpieczeniom od 1 grudnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r.

Agencja Ochrony złożyła odwołanie od powyższej decyzji organu rentowego.

Wyrokiem z dnia 26 września 2017 r., sygn. akt XIII U 1181/17, Sąd Okręgowy – Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił odwołanie.

Wyrok Sądu Okręgowego odwołująca się Spółka zaskarżyła apelacją.

W wyroku z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa 1583/17, Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w części, w ten sposób, że stwierdził, że S.S. nie podlega, jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia, obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 1 do 31 marca 2016 r., od 1 do 31 maja 2016 r., od 1 do 31 lipca 2016 r., od 1 do 30 września 2016 r., od 1 listopada do 31 grudnia 2016 r. u płatnika składek Agencji Ochrony Spółki z o.o. Spółki k. z siedzibą w W..

Sąd drugiej instancji ustalił, że odwołująca się Spółka zatrudniała S.S. na podstawie umowy zlecenia w okresie od 1 stycznia do 2 marca 2016 r. z wynagrodzeniem wynikającym z ustalonej stawki godzinowej i liczby godzin pełnionej ochrony, płatnym do 28 dnia po upływie ww. okresu, na jaki umowa została zawarta. Ubezpieczony otrzymał od odwołującej się w dniu 22 marca 2016 r. wynagrodzenie przelewem - tytułem zlecenia za luty 2016 r. w kwocie 980,42 zł. Powyższą umowę przedłużono na okres od 3 marca do 2 maja 2016 r., a następnie na okres od 3 maja do 2 lipca 2016 r., który zakończył się w dniu 31 grudnia 2016 r.; ubezpieczony otrzymał od skarżącej w dniu 23 maja 2016 r. przelew tytułem zlecenia za kwiecień 2016 r. w kwocie 796,04 zł, w dniu 22 lipca 2016 r. przelew tytułem zlecenia za czerwiec 2016 r. w kwocie 931,12 zł, w dniu 22 września 2016 r. przelew tytułem zlecenia za sierpień 2016 r. w kwocie 1.384,15 zł oraz w dniu 23 listopada 2016 r. przelew tytułem zlecenia za październik 2016 r. w kwocie 1.033,75 zł. Odwołująca się w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 30 listopada 2016 r. innych wypłat z tytułu umowy zlecenia na rzecz ubezpieczonego nie dokonywała. Ponadto w dniu 26 stycznia 2017 r. Spółka wypłaciła ubezpieczonemu gotówką 742,71 zł (881 zł brutto).

Od 1 stycznia 2017 r. płatnik wyrejestrował S.S. z ubezpieczeń. Przy zawieraniu umowy zlecenia z dnia 1 stycznia 2016 r. oraz aneksu do tej umowy z dnia 3 maja 2016 r. S.S. złożył pisemne oświadczenie, że jest zatrudniony w innym przedsiębiorstwie na podstawie umowy zlecenia, od której odprowadzane są składki na ubezpieczenia społeczne, a osiągnął wynagrodzenie brutto z tytułu tego zatrudnienia wynosi nie mniej niż minimalne ustawowe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę. Oświadczył również, że rezygnuje z objęcia go dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu umowy zlecenia zawartej z Agencją Ochrony Spółki z o.o. sp. k. S.S. w dniu 1 stycznia 2016 r. zawarł umowę zlecenia również z J. Spółką z o.o. na okres od 1 stycznia 2016 r. do 2 marca 2016 r., który przedłużono od 3 marca do 2 maja 2016 r. Wynagrodzenie umowne ustalono w wysokości 6,58 zł brutto za każdą godzinę pełnionej ochrony, przewidując jego wypłatę do 7 dnia po upływie okresu, na jaki zawarto umowę. Ubezpieczony z tytułu ww. umowy otrzymał wynagrodzenie przelewem w dniu 2 marca 2016 r. w kwocie 1.346,94 zł netto (1.850 zł brutto) oraz w dniu 2 maja 2016 r. w kwocie 1.346,94 zł netto (1.850 zł brutto), natomiast za styczeń, luty i kwiecień 2016 r. nie osiągnął żadnego dochodu w tej Spółce. Spółka J. zgłosiła S.S. do ubezpieczeń społecznych z powyższego tytułu, składając w organie rentowym stosowne raporty za okres od 1 stycznia 2016 r. do 2 maja 2016 r. W dniu 3 maja 2016 r. S.S. zawarł umowę zlecenia z Agencją Zatrudnienia P. Spółka z o.o., pierwotnie na okres od 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r., przedłużony na okres od 3 lipca 2016 r. do 2 września 2016 r., który zakończył się 31 grudnia 2016 r. Wynagrodzenie umowne ustalono w wysokości 6,58 zł brutto za każdą godzinę pełnionej ochrony, przewidując jego wypłatę do 7 dnia po upływie okresu, na jaki umowę zawarto. Wynagrodzenie otrzymane przez ubezpieczonego od Spółki P. z tytułu tej umowy w dniu 1 lipca 2016 r. wyniosło 1.346,94 zł (1.850 zł brutto), w dniu 2 września 2016 r. - 1.346,94 zł (1.850 zł brutto), w dniu 2 listopada 2016 r. - 1.347,15 zł (1.850,26 zł brutto) i w dniu 30 grudnia 2016 r. - 1.347,15 zł (1.850,26 zł brutto). Ubezpieczony za maj, czerwiec, sierpień i październik 2016 r. nie osiągnął w tej Spółce żadnego dochodu. Spółka P. zgłosiła S.S. do ubezpieczeń społecznych z powyższego tytułu, składając w organie rentowym stosowne raporty za okres od maja 2016 r. do grudnia 2016 r.

Zdaniem Sądu drugiej instancji zgodnie z art. 9 ust. 2 w związku z art. 9 ust. 2c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.; dalej również jako: ustawa systemowa) ubezpieczony nie podlegał we wskazanych w *petitum* apelacji okresach 2016 r. ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia łączącej go ze skarżącą, gdyż w tych miesiącach podlegał tym ubezpieczeniom z tytułu drugiej umowy zlecenia zawartej z innym płatnikiem - tytułu, który wybrał i wskazał jako podstawę ubezpieczeń społecznych i z którego w spornych miesiącach 2016 r. podstawa wymiaru składek nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej. Art. 9 ust. 2 ustawy systemowej pozwala ubezpieczonemu - w sytuacji, gdy spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów zlecenia - na zmianę (wskazanie) tytułu ubezpieczenia na wybraną przez siebie umowę zlecenia, w tym m.in. na taką, która nie była zawarta najwcześniej. Jedynym obostrzeniem przedmiotowego prawa wyboru tytułu ubezpieczenia w ramach art. 9 ust. 2 ustawy systemowej jest odwołanie do zastrzeżenia przewidzianego w treści art. 9 ust. 2c tej ustawy. Zgodnie bowiem z tym unormowaniem osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 (czyli zleceniobiorca), której podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy, spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4, lub z innych tytułów osiąga kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt 5 a. Organ rentowy, przy braku działań po stronie ubezpieczonego i płatnika, nie jest uprawniony decydować samodzielnie, która umowa zlecenia z kilku obowiązujących stanowi tytuł ubezpieczenia - z zastrzeżeniem jedynie sytuacji, gdy wysokość podstawy wymiaru składek jest niższa niż minimalne wynagrodzenie. Tylko w takiej sytuacji organ rentowy jest uprawniony do zastosowania art. 9 ust. 2c ustawy systemowej i samodzielnej decyzji o objęciu ubezpieczonego kolejnym tytułem ubezpieczenia, który pozwoli uzyskać składkę od kwoty odpowiadającej co najmniej minimalnemu wynagrodzeniu. Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z literalną wykładnią art. 18 ust. 3 w zw. z art. 18 ust. 1 w zw. z

art. 4 pkt 9 ustawy systemowej podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu ustawy systemowej jest przychód faktycznie otrzymany przez podatnika (ubezpieczonego) w danym miesiącu (tj. od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego) - niezależnie od tego, za jaki okres to wynagrodzenie (przychód) jest należne. Błędne jest założenie, że podstawą wymiaru tych składek jest wysokość wynagrodzenia należnego z danego tytułu (umowy zlecenia) za dany miesiąc kalendarzowy. Przepis art. 18 ust. 3 ustawy systemowej stanowi jednoznacznie, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców ustala się zgodnie z ust. 1, jeżeli w umowie agencyjnej lub umowie zlecenia albo w innej umowie o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. W rozpatrywanej sprawie wynagrodzenie ubezpieczonego było każdorazowo określone w kwotowej stawce godzinowej. Zgodnie natomiast z art. 18 ust. 1 podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9, tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. W świetle regulacji określonych w art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 9 ustawy systemowej nie ma podstaw prawnych, aby ustalać „przychód” zleceniobiorcy za każdy miesiąc w okresie styczeń - maj 2016 r. przez dzielenie kwoty uzyskanego jednorazowo przez ubezpieczonego od zleceniodawcy J. Spółki z o.o. przychodu w marcu 2016 r. oraz w maju 2016 r. (po 1.850 zł brutto) na poszczególne miesiące trwania umowy. Ubezpieczony od w/w płatnika w powyższych okresach faktycznie uzyskał bowiem przychód, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, jedynie w marcu i maju 2016 r. i za każdym razem nie była to kwota niższa niż miesięczne minimalne wynagrodzenie ze stosunku pracy (art. 9 ust. 2c w zw. z art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej). Z tych względów, ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia w marcu i maju 2016 r. również u skarżącej - gdyż podlegał tym ubezpieczeniom jedynie z tytułu umowy zlecenia z J. Spółką z o.o. Analogiczna sytuacja dotyczy okresów: lipiec, wrzesień, listopad i grudzień 2016 r., gdy S.S. uzyskał przychód od zleceniodawcy P. Agencja Zatrudnienia Spółki z o.o. - w lipcu i wrześniu po 1.850 zł brutto oraz po 1.850,26 zł brutto w listopadzie i grudniu

2016 r. Jedynym tytułem do ubezpieczeń społecznych była wówczas umowa zlecenia zawarta ze Spółką P., co - wobec braku stosownej woli ubezpieczonego - wyłączało z tytułu do ubezpieczeń umowę zlecenie zawartą ze skarżącą. Ubezpieczony skorzystał z prawa wyboru tytułu ubezpieczenia zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, a podstawa wymiaru składek w spornych okresach: marcu, maju, lipcu, wrześniu 2016 r. oraz listopadzie i grudniu 2016 r. z wybranego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej. Ubezpieczony nie podlegał wówczas ubezpieczeniom społecznym z tytułu spornej umowy zlecenia zawartej ze skarżącą. Zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzja w tym zakresie zostały zatem wydane z naruszeniem przepisów art. 9 ust. 2 i ust. 2c ustawy systemowej.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną. W skardze – opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) – zarzucono:

1. błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 266), przez stwierdzenie, iż zleceniobiorca ma prawo wyboru tytułu ubezpieczenia, w sytuacji gdy w miesiącu, w którym dokonuje wyboru nie osiąga żadnego przychodu i nie jest w stanie określić wysokości przychodu osiąganego w następnych okresach czasu z uwagi na fakt, że wysokość wynagrodzenia jest uzależniona od ilości przepracowanych godzin;

2. błędną wykładnię art. 9 ust. 2c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wyrażającą się przyjęciem do podstawy wymiaru wysokości wynagrodzenia wypłaconego za okres dwóch miesięcy, podczas gdy powyższy przepis stanowi o miesięcznej podstawie wymiaru;

3. art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez naruszenie zasady solidaryzmu społecznego, przejawiającej się akceptacją braku proporcjonalności pomiędzy okresem pracy i wynagrodzeniem uzyskanym przez ubezpieczonego, a wysokością składki odprowadzonej na ubezpieczenia społeczne.

Skarżący wniósł o: 1. uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście

uzasadniona – o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania odwołującej Spółki; 2. zasądzenie od odwołującej Spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się Spółka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa radcy prawnego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Z ustaleń faktycznych w sprawie objętej skargą kasacyjną wynika, że ubezpieczony wykonywał w tym samym okresie pracę na podstawie co najmniej dwóch umów zlecenia zawartych z różnymi podmiotami (płatnikami), z których tylko jedna, zgodnie z wolą ubezpieczonego, stanowiła tytuł ubezpieczenia.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy systemowej, osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów - zleceń, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tej umowy, która powstała (została zawarta) najwcześniej. Artykuł 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej stanowi, że taka osoba może dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem ust. 2c i 7. Z kolei art. 9 ust. 2c ustawy systemowej przewiduje, że zleceniobiorca, którego podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, spełniająca zarazem warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów (np. innych umów - zleceń), podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej (tj. o obowiązkowym podleganiu innym tytułom) nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych tytułów osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Z przywołanych przepisów wynika, że generalnie podstawą do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jest najwcześniej zawarta umowa. Zleceniobiorcy przysługuje ponadto wybór co do dobrowolnego ubezpieczenia z tytułu pozostałych umów (art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej). Należy jednak uwzględnić przy tym – jako *lex specialis* („z zastrzeżeniem”) – art. 9 ust. 2c ustawy systemowej. Zastrzeżenie „odsyłające” do art. 9 ust. 2c, przy uwzględnieniu gramatycznych reguł wykładni, należy rozumieć w ten sposób, że sytuacja prawna zleceniobiorcy jest regulowana treścią art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej (dobrowolność co do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmiany tytułu ubezpieczeń) tylko wtedy, gdy nie będzie wypełniała hipotezy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej. Tym samym sytuacja prawna omawianej osoby w pierwszej kolejności powinna być oceniana przez pryzmat regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej i dopiero wówczas, gdy hipoteza normy prawnej zawartej w tym przepisie nie zostanie spełniona, sytuacja ta będzie uregulowana wprost normą wynikającą z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, która *a contrario* formułuje zasadę, zgodnie z którą zleceniobiorca nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu drugiej i ewentualnych kolejnych umów zlecenia. Innymi słowy, ocena sytuacji prawnej zleceniobiorcy dokonywana z uwzględnieniem regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej powinna „wyprzedzać” ocenę dokonywaną wyłącznie na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy systemowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019 r., II UK 548/17, LEX nr 2638597).

Przepis art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Zasady tej nie stosuje się wówczas, gdy łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy - zlecenia lub z innych tytułów – np. w wyniku wyboru, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej – osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Innymi słowy, wybór dodatkowych tytułów ubezpieczenia, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej, możliwy jest pod warunkiem, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym

miesiącu jest co najmniej równa kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę. Jeżeli tak nie jest, art. 9 ust. 2c ustawy systemowej nakazuje uwzględniać - poza najwcześniej zawartą umową - także inne tytuły (tu: umowy zlecenia), tak aby podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu osiągnęła co najmniej kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Zgodnie z art. 18 ust. 3 tej ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców ustala się zgodnie z ust. 1, jeżeli w umowie agencyjnej lub umowie zlecenia albo w innej umowie o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 10 września 2009 r., I UZP 5/09 (OSNP 2010 nr 5-6, poz. 71) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, gdyż nie jest prawnie możliwe uwzględnianie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jakichkolwiek należności, które nie stały się przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychód ten zaś powstaje dopiero w momencie rzeczywistego otrzymania lub postawienia go do dyspozycji pracownika, stąd przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne istotne jest, czy powstał przychód z tytułu stosunku pracy, a więc czy nastąpiła wypłata należności lub jej postawienie do dyspozycji ubezpieczonego.

Stosując art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, użyte w tym przepisie pojęcie „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” nie można interpretować, posługując się art. 18 ust. 1 ustawy systemowej i utożsamiać go z przychodem zdefiniowanym w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Należy bowiem zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięte zostało już, że użyty wart. 9 ust. 1a ustawy systemowej zwrot „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12, OSNP 2013 nr 23-24, poz. 28; z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UK 54/17, LEX nr 2555096; z dnia 13

grudnia 2018 r., I UK 58/18, OSNP 2019 nr 7, poz. 88). W stanowisku tym podkreśla się, że ustawodawca posłużył się w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pojęciem „podstawy wymiaru składek” w innym znaczeniu niż w art. 18 ust. 1 tej ustawy. Biorąc pod uwagę odrębność instytucji uregulowanych w art. 9 ust. 1a oraz w art. 18 ust. 1 ustawy systemowej należy uznać, że w powołanych przepisach ustawodawca nadaje temu pojęciu różną treść normatywną. Przede wszystkim art. 9 ust. 1a został umieszczony w rozdziale drugim ustawy systemowej zatytułowanym „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”, który - jak sam tytuł wskazuje - reguluje zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Zasady ustalania składek na ubezpieczenie społeczne, w tym podstaw ich wymiaru (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej), zostały odrębnie uregulowane w rozdziale trzecim tej ustawy. W związku z tym należy rozdzielić samą instytucję podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym od instytucji następczego ustalania wysokości składek oraz ich podstawy wymiaru. Jeżeli zatem pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnego stosunku pracy (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), którego elementem jest wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia w przeliczeniu na okres jednego miesiąca i praca ta jest wykonywana, co nakłada na pracodawcę obowiązek wypłaty za nią uzgodnionego wynagrodzenia, to należy uznać, że pracownik ten nie podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów na podstawie art. 9 ust. 1a ustawy systemowej w sytuacji, gdy nie dochodzi do wypłaty należnego mu wynagrodzenia za pracę za dany okres, co jest równoznaczne z brakiem przychodu ze stosunku pracy w tym okresie w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, mającego znaczenie dla określenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej. Te same argumenty wskazują, że również i „podstawa wymiaru składek” z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wynika z treści zawartej umowy o świadczenie usług i faktycznego jej wykonywania. Nie jest przy tym istotne, że dopiero od 1 stycznia 2017 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 1265), które wprowadziły w odniesieniu do umów zlecenia minimalną stawkę godzinową oraz zasadę, zgodnie z którą w przypadku

umów zawartych na czas dłuższy niż 1 miesiąc, wypłaty wynagrodzenia w wysokości wynikającej z wysokości minimalnej stawki godzinowej dokonuje się co najmniej raz w miesiącu (art. 8a ust. 6 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę). Obowiązujące przed tą datą przepisy odnoszące się do minimalnego wynagrodzenia za pracę, przy uwzględnieniu art. 85 § 2 k.p. (wypłaty wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie), dotyczyły minimalnego wynagrodzenia za miesiąc pracy. W korelacji z tym unormowaniem pozostaje ustawa systemowa, która w stosunku do wszystkich płatników (a nie tylko pracodawców) wprowadza obowiązek raportowania co miesiąc o podstawie wymiaru składki (art. 41 ust. 3 pkt 4 tiret b). Ten aspekt decyduje o sposobie rozumienia art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, a konkretnie o tym, że porównanie podstawy wymiaru składki z minimalnym wynagrodzeniem za pracę następuje w ujęciu miesięcznym. Podsumowując przedstawione stanowisko, należy uznać, że podstawa wymiaru składki w danym miesiącu stanowi iloczyn umówionej stawki godzinowej przemnożonej przez liczbę godzin przepracowanych w tym miesiącu, niezależnie od tego, jak strony się umówiły w zakresie terminów płatności wynagrodzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2021 r., II USKP 121/21, Legalis nr 2666811 i przywołane w nim orzecznictwo).

Ponieważ sprawa nie dotyczy wysokości składki, ubocznie jedynie wyrazić można pogląd, że art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Ustawa nie wskazuje przy tym, że chodzi jedynie o „częściowe” podleganie ubezpieczeniom z innych tytułów. Oznacza to, że jako podstawę wymiaru składek należy uwzględnić cały przychód z kolejnej umowy - zlecenia, a nie tylko jego część, która uzupełnia przychód z umowy pierwszej do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Z przepisu nie wynika także, aby granicą podstawy wymiaru składek miała być kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę. Kwota ta ma bowiem znaczenie tylko dla zastosowania reguły szczególnej z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, stanowiąc element jej hipotezy. Nie jest ona natomiast wskazana w jej dyspozycji. W konsekwencji należałoby uznać, że

obciążony składką na ubezpieczenia jest cały przychód z umowy - zlecenia stanowiącej na mocy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej kolejny tytuł ubezpieczenia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ KPC orzekł jak w sentencji.

as

(r.g.)